

Історіографія

УДК [930. 1:94]:005.74 (477)

Ю. С. Степанчук

«ІСТОРИОГРАФІЧНІ СТУДІЇ» ЯК НОВА ФОРМА СУЧАСНОГО НАУКОВОГО ДИСКУРСУ

У пропонованій статті проаналізовані особливості організації та проведення «Історіографічних студій» – нового формату сучасного наукового дискурсу. Закцентовано увагу, зокрема, на наукових поглядах учасників «Історіографічних студій».

Ключові слова: «Історіографічні студії», історична наука, духовна та матеріальна культура, історичне краєзнавство, історики, регіони України.

Започатковані проф. Сергієм Корновенком у 2015 році «Історіографічні студії» стали змістовною фактологічною, методологічною та історіографічною складовою розвитку сучасної історичної науки. За декілька років існування «Студії» об'єднали навколо себе десятки науковців та краєзнавців з різних куточків України. Особливістю цього заходу є його винятковість щодо організації, проведення, комплексного поєднання історії, краєзнавства, археології, етнографії, архітектурного будівництва, географічного середовища, геології з залученням кращих регіональних спеціалістів з перелічених наукових сфер.

Перші «Історіографічні студії» проходили на базі Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького. Програма заходу була нетиповою, але, як засвідчили результати, плідною та ефективною. Адже робота у секціях була розрахована на декілька днів та перенесена за стіни навчального закладу. Тому учасники зібрання ґрунтовно ознайомилися з Національним історико-культурним заповідником «Чигирин», провели жваві дискусії у відреставрованій резиденції Богдана Хмельницького, ознайомилися з історією знаменитого Мотронинського монастиря, оглянули не менш знаменитий Суботів – місце, де проживав та був похований Б. Хмельницький, побували на території Холодноярської республіки – одного з символів української нескореності, стійкості та сили українського духу.

Особливо цінним стало безпосереднє спілкування з краєзнавцями, гідями сільського зеленого туризму, музейними працівниками й простими щирими людьми – носіями мовних особливостей, народних традицій та звичаїв благодатного черкаського краю.

Прикметно, що, оглядаючи наукові доробки учасників Перших «Історіографічних студій» стосовно подій Української революції середини XVII ст., гайдамацьких повстань, Коліївщини чи запеклої боротьби холодноярців проти радянської влади на чолі з легендарними Василем Чучупакою, Іваном Деркачем, Костем Блакитним та багатьма іншими отаманами, впадає у вічі збільшення фактографічного різноманіття, розширення наукового кругозору авторів, використання ними побаченого та почутого як наочного історичного першоджерела.

Другі «Історіографічні студії» відбулися на базі Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського у жовтні 2015 року. Їх метою стало ознайомлення учасників зібрання з історією України крізь призму зіставлення історичних артефактів духовної та матеріальної культури Поділля з артефактами інших регіонів України. Відкрита секційна робота здійснювалася на місцях боїв козацьких полків Івана Богуна та Данила Не-

чая проти польських військ у 1651 році, на території музею-садиби М. І. Пирогова, історико-культурного заповідника «Меджибіж», ставці Гітлера «Вервольф».

Плідною виявилася дискусія під час перебування учасників наукового заходу на території історико-культурного заповідника «Буша». Завдяки вміло організованій оглядовій екскурсії його директором й краєзнавцем Олександром Пірняком, присутні фахівці збагатили свої знання практично з усіх періодів української історії. Наприклад, на території заповідника містяться законсервовані об'єкти пам'яток трипільської культури, тут знаходиться унікальне козацьке кладовище та єдине у Європі вціліле язичницьке капище. На думку спеціалістів, воно сягає часів черняхівської культури, що підтверджується наявністю відповідних археологічних матеріалів, виявлених Валентином Даниленком та Іоном Винокуром. Під час обстеження території колишнього замку та його башти, краєзнавець на місцевості змалював увесь трагізм оборони Буші 1654 р., коли містечко та його жителі були безжалісно знищені переважаючими польськими військами.

З 2 по 4 червня 2017 р. на базі Науково-дослідницького центру «Лукомор'є» та науково-шокартального «Емінак» відбулися Треті «Історіографічні студії». У заході взяли участь історики з Миколаєва, Черкас, Дрогобича, Вінниці. Модератором пленарного засідання став завідувач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського державного університету ім. Петра Могили проф. Олександр Тригуб. Він детально ознайомив присутніх з роботою Науково-дослідницького центру, охарактеризував історичні та природні пам'ятки Миколаївщини, зазначивши, що у цьому році Миколаївська область відзначає свій 80-літній ювілей.

Наукові доповіді пленарного засідання вирізнялися новизною та актуальністю. Представлені дослідницькі результати стосувалися не лише широкого спектра національної історії, методик її дослідження та історіографії, а й сучасного стану освіти й науки в умовах їхнього реформування, адміністративної децентралізації, зростаючої внутрішньої та зовнішньої конкуренції на ринку освітніх послуг. Проректор із наукової, інноваційної та міжнародної діяльності Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького проф. Сергій Корновенко крізь призму міжнародного співробітництва зробив ґрунтовний порівняльний аналіз специфіки та сучасних завдань вищої школи Польщі, Білорусії, України та країн Балтії. Вчений наголосив, що суспільні виклики спонукають вищу школу бути завжди на крок попереду, прогнозуючи появу нових професій та забезпечуючи їх якісними фахівцями.

Професор Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка Віталій Тельбак у своєму виступі зупинився на методології наукового дослідження, поділившись специфікою своєї наукової майстерні. Наприклад, він охарактеризував стан дослідження наукової спадщини Михайла Грушевського у США, Канаді, країнах Західної Європи та Україні. Історик високо оцінив внесок вітчизняних дослідників у стрімкий розвиток сучасного грушевськознавства, незважаючи на перерву, спричинену радянськими ідеологічними чинниками.

Питанням методології присвятив свій виступ й завідувач кафедри всесвітньої історії ВДПУ ім. М. Коцюбинського проф. Олег Мельничук. Застосовуючи метод компаративного аналізу, вчений охарактеризував розвиток соціального страхування як однієї з провідних організаційно-правових форм соціального захисту робітників і службовців країн Західної Європи у ХХ ст.

Викладач вищої категорії Черкаського художньо-технічного коледжу, кандидат історичних наук Андрій Берестовий представив свої наукові здобутки. Ним з'ясовано особливості податкової політики російського царату в українському селі в умовах Столипінської аграрної реформи. Докторант ЧНУ ім. Б. Хмельницького Юрій Степанчук показав динаміку історіографічного образу Богдана Хмельницького в академічній історіографії за останні сто п'ятдесят років.

Побажання успішної роботи та свої привітання учасникам наукового зібрання надіслали директор Навчально-наукового інституту історії і філософії ЧНУ ім. Б. Хмельницького проф. Наталя Земзюліна, декан Інституту історії, етнології і права ВДПУ ім. М. Коцюбинського проф. Юрій Зінко та завідувач кафедри археології та спеціальних галузей історичної науки ЧНУ ім. Б. Хмельницького проф. Анатолій Морозов. У привітанні, зокрема, він зазна-

чив, що започаткована діяльність має важливе значення для зміцнення регіональних наукових зв'язків, сприятиме популяризації національної ідентичності та відродженню історичної пам'яті нашого народу.

Секційна робота вже традиційно проводилася на території музейно-історичних та культурницьких об'єктах Миколаївщини. Зокрема, історики відвідали та обговорили експозиції унікального військового музею – Музею ракетних військ стратегічного призначення, для створення якого була використана бойова позиція ракетного полку 46 ракетної дивізії Ракетних військ стратегічного призначення. Детально ознайомилися з історією та історичними пам'ятками міста Очакова – давнього українського міста, яке завжди було у центрі геополітичної уваги Росії, Туреччини, Кримського ханства, українських гетьманів та запорозьких козаків. Зокрема, останні наполегливо намагалися контролювати знаменитий торговельний шлях, що пролягав через Очаків з Туреччини до Росії та Балтії.

Надзвичайними враженнями наповнила членів зібрання робоча екскурсія до Національного історико-археологічного заповідника «Ольвія». Відомо, що грецька цивілізація на Півдні України проіснувала тисячу сто років – від VI ст. до н. е. по V ст. н.е. Греки, заснувавши цілу низку своїх міст-полісів, шляхом торгівлі та інших суспільно-економічних стосунків здійснювали величезний вплив на місцеве населення скіфів, сарматів та давніх слов'ян. Можливо, що знаменита золота пектораль з Товстої Могили була виготовлена грецькими майстрами на замовлення скіфського царя чи скіфського вельможі.

Професійним та відданим своїй справі екскурсводам через пам'ятки матеріальної та духовної культури стародавньої Ольвії вдалося показати цивілізаційні масштаби грецької колонізації південних рубежів України. Характерно, що її тодішнє корінне населення, не втрачаючи своєї ідентичності, тісно співпрацювало з греками, що сприяло довготривалому існуванню грецьких міст-держав.

Насамкінець хочу зазначити, що упродовж роботи «Історіографічних студій» панує ділова і водночас доброзичлива та дружня атмосфера. Вчені отримують задоволення від спілкування, поглиблюють свої методичні навички, збагачуються конкретними професійними порадами від своїх колег.

Abstract

Stepanchuk Y.S. «Historiographical studios» as a new form of the modern scientific discourse.

Introduction. *This article analyzes the features of the organization and conducting of «Historiographical studios» as a new format of modern scientific discourse. Particular attention is focused on the scientific views of participants of «Historiographical studios». The «Historiographical studios» were founded by prof. Sergii Kornovenko in 2015 and began substantial factual, methodological and historiographical part of the modern historical science. The peculiarity of this event is its exclusivity of the organization, conducting, integrating the history, local history, archeology, ethnology, architectural construction, geographical environment, geology, involving the best regional specialists in these scientific areas.*

Results. *The first «Historiography Studios» were holding at the National University of Cherkasy named after B. Khmelnytsky. The event program was atypical, but as shown results, fruitful and effective. So the work in sections was designed for a few days and transferred to the walls of the institution. The direct communication with local historians, green tourism guides, museum workers and ordinary honest people were especially valuable - the carriers of language features, traditions and customs of a fertile Cherkasy region. The second «Historiography Studios» were at the Vinnitsa State Pedagogical University named after Kotsyubynsky in October 2015. Their goal was to familiarize participants with the history of Ukraine through the prism of comparing the historical artifacts of spiritual and material culture of Podillya with the artifacts of the other regions of Ukraine.*

Conclusion. *From the 2nd to 4th of June 2017 on the base of Research Center «Lukomorie» and the scientific quarterly journal «Yeminak» the Third «Historiographical studios» took place. The presented research results were concerning not only the wide range of national history, its research methods and historiography, but also the current state of education and science in their reforms, administrative decentralization, increasing domestic and foreign competition in the education market. The sectional work was carried out on the territory of the historical museum and cultural objects of Mykolaiv. During the work of «Historiographical studios» the business and at the same time friendly atmosphere reigns. Scientists enjoy communicating, broaden their teaching skills and enrich the specific professional advice from their colleagues.*

Key words: *«Historiographical studios», historical science, spiritual and material culture, historical studies, historians, regions of Ukraine.*